

B

U

R

Z

A

„Burza” — wbrew tytułowi chyba najbardziej spokojny, najmniej dramatyczny, refleksyjny utwór Szekspira. Skromna fabuła sprowadza się do historii prawowitego księcia Mediolanu Prospera, usuniętego od władzy przez brata, a dzięki przypadkowi wracającego do praw władcy. Akcja sztuki rozgrywa się na tajemniczej wyspie, gdzie przebywa Prospero ze swą córką Mirandą; tam, używając sił czaroksięskich, które opanował, Prospero wymierza sprawiedliwość uzurpatorowi i jego sprzymierzeńcom: lecz nie karze ich, a tylko budzi sumienia... Nikt w tej burzy nie ginie, wszystko wraca na swoje miejsce: Prospero na tron Mediolanu, Ariel odzyskuje utraconą wolność, Kaliban zostaje jedynym i samotnym mieszkańcem swej ojczyznej wyspy, jak tego pragnął... Świat wraca do normy. Bo też i burza była tylko złudzeniem, igraszką sił przyrody, opanowanych przez Prospera; była tylko chwytym, pozorem... Może i to jest historyzologiczna refleksja?

W dramacie Szekspira centralną postacią był Prospero: jego słowa i gesty wykładają myśli autorskie, on głosi szekspirowskie refleksje i nosi symbole. Prospero — łagodny sędzia swego świata, świata księstwa Neapolów i Mediolanów, a zarazem okrutny tyran Kalibana. W inscenizacji Krystyny Skuszonki, która zrealizowała przedstawienie „Burzy” w Teatrze Powstalców na Pradze, jest inaczej. Centralną postacią jest Kaliban.

Straszny i głupi potwór Kaliban jest tą postacią, z którą w przedstawieniu Skuszonki sympatyzuje widownia. Kali-

ban, którego los pod władzą Prospera najbardziej godziła jest współczucia, mimo odrażającej postury i prymitywne-
go wnętrza psychicznego, stał się w tym ujęciu „Burzy” czło-
wiekiem najbardziej ludzkim w dzisiejszym rozumieniu spra-
wy. Reszta to osoby mniej lub więcej konwencjonalne: Miranda, Ferdynand, król Neapolu, nawet Prospero — ich problemy należą do konwencji, ich czyny stwarzają konflikty, które nie są dla nas istotne, ich myśli i wątpliwość filozoficzne są dla nas co najwyżej eleganckie.

Natomiast w problemie Kalibana kryją się sprawy wielkiej siły, sprawy tragiczne. Tragiczna jest niewola Kalibana, tragiczna jego nierozumna walka z Prosperem, jego upór, jego upokorzenie. Po odjeździe księżąt Kaliban

zostaje na scenie sam: Skuszan-
szanka kazała mu przygiąć
plecy i objąć ziemię, której
odtąd będzie jedynym wła-
ścicielem. Jest w tym geście
wielka metafora: wielki znak
zapytania nad dalszymi losa-
mi człowieka, który nauczył
się mówić, by przeklinać
swój los. Kontrast między Ka-
libanem a postaciami ksią-
żąt dźwiga na sobie wiele
pytań, które należą do meta-
fizyki rozwoju i historii ludz-
kości...

Przedstawienie Skuszan-
szanki stawia te pytania widowni.
W tym tkwi największa siła
jej inscenizacji „Burzy”.

Teatralnie spektakl pomy-
ślany jest znakomicie: świet-
na scena burzy morskiej na
początku, bardzo płynne,
szybkie zmiany sytuacji, ja-
sny układ poszczególnych
wątków, nurtów i planów.
Zastrzeżenia można mieć do
realizacji aktorskiej, zwtaszcza
do postaci ze świty króla
Neapolu. Natomiast wdzięcz-
na i ładnie wystylizowana
była Janina Nowicka w roli
Mirandy. Dużym zaskoczeniem
stała się postać Kalibana

kreowana przez Ryszarda Bar-
ryca, który wbrew swojej
tradycji był na scenie bardzo
brzydki, ale za to dobry. A-
dam Hanuszkiewicz jako Pro-
spero wydał mi się zbył ko-
kiełteryjny. Nie szkodzi, że był
to Prospero młody. Ale Pro-
spero nie powinien być mło-
dy. Dzisiejszy Prospero powi-
nien dać do zrozumienia, że
zna nie tylko Montaigne'a,
Pascala i Leonarda, lecz tak-
że wiele ksiątek napisanych
później oraz historię ludzko-
ści do naszych czasów. Ha-
nuszkiewicz sugeruje dużo
mniejsze doświadczenie. Zaś
w stylu gry czarodziej Prospero
w jego ujęciu zbył przy-
pomina czarodzieja z „Zakli-
nacza deszczu”. Trzeba jed-
nak przyznać, że epilog „Bu-
rsy” powiedział znakomicie:
wrażliwie i prywatnie, a głą-
boko.

ANDRZEJ JABECKI

Teatr Powszechny w Warsza-
wie: William Szekspir — „Bursa”.
Reżyseria: Krystyna Skuszanka.
Scenografia: Józef Szajna. Muzy-
ka: Józef Bok. Współpraca dra-
maturgiczna: Jan Kott.